

MIND

BRABANTS BONT
DE KLEURRIJKE KUNST VAN
HET OVERBRUGGEN
Marcel Boogers

THE GAP

MIND

INLEIDING

Brabanders laten zich graag voorstaan op de eigenheid van hun cultuur, volksaard en streektaal. Brabant, dat is bourgondisch, gemoedelijk en gezellig met een zachte G. Brabanders zijn trots op hun provincie, voelen zich ermee verbonden en zien Brabant als één geheel. Dat het Brabant economisch voor de wind gaat, versterkt die trots nog eens. Dat dit Brabant-gevoel de laatste tijd meer omarmd wordt, is op zichzelf niet vreemd. In een tijd van snelle economische ontwikkelingen, globalisering en migratie geven regionale identiteiten houvast en overzicht. Met zijn slogan 'Ons Brabant' appelleert het provinciebestuur hier duidelijk aan. Het vervult een behoefte aan gezamenlijkheid, die door maatschappelijke veranderingen steeds minder vanzelfsprekend is geworden.

Brabants bont

Toch is al dit Brabants chauvinisme een beetje schone schijn. Want achter alles wat Brabanders met elkaar delen, gaan grote verschillen schuil. Zoals eerdere onderdelen van de verkenning 'Mind the Gap!' duidelijk maakten, profiteren niet alle Brabanders even sterk van de economische opleving in de provincie. Ook lieten ze zien dat er sprake is van grote tegenstellingen in politieke opvattingen, gezondheid, welzijn en geluk. Dit onderscheid is verbonden met verschillen in woonplaats, opleidingsniveau, etniciteit en soms ook leeftijd. En daardoor lijken alle verschillen elkaar te versterken. Zo krijgen we een beeld van een Brabant dat doorklieft wordt door diepe scheidslijnen tussen groepen met verschillende opvattingen, opleidingsniveaus en culturele achtergronden. Een samenleving die verbeeld wordt door het Brabants bont, een vlag met een veelheid aan kleine rood-witte vakken, waar elke bevolkingsgroep zich veilig heeft opgesloten in zijn eigen hokje.

Oude en nieuwe banden

Op zichzelf is dit alles natuurlijk niet nieuw. Maatschappelijke verschillen in Brabant waren 100 jaar geleden misschien zelfs veel groter dan nu. Ontmoetingen tussen fabrikanten en arbeiders waren spaarzaam; katholieken en niet-katholieken leefden naast elkaar en niet met elkaar. Tegelijkertijd waren er toen stevige verbindingen die wisten te voorkomen dat bevolkingsgroepen verder uit elkaar dreven, zaken waar je een gemeenschappelijke identiteit aan kon ontlelen. Meestal was dat de kerk, maar ook het verenigingsleven in de wijk, buurt of dorpsgemeenschap. Vaak ook het bedrijf waar mensen hun hele leven werkten. Soms ook vakbonden en politieke partijen. En natuurlijk de militaire dienstplicht die generaties jonge mannen met verschillende achtergronden wist te verenigen.

Het gevoel dat maatschappelijke tegenstellingen steeds groter worden, komt misschien omdat de stevige verbindingen zijn verzwakt of verdwenen. Kerken zijn leeggelopen, vakbonden en politieke partijen weten steeds minder mensen aan zich te binden, verenigingen verliezen leden en vrijwilligers, de arbeidsmarkt is geflexibiliseerd en de dienstplicht is al jaren afgeschaft. Toch zou het kunnen dat hier nieuwe banden voor in de plaats zijn gekomen en dat oude zichzelf opnieuw hebben uitgevonden. Reden dus om op zoek te gaan naar ontmoetingsplekken waar het verschil wordt gevierd en tegenstellingen worden overbrugd: bijvoorbeeld in de media, op de sportclub, in de school of juist in de wijk, binnen de vereniging, door een burgerinitiatief of op het werk.

VERSCHILLEN OF SCHEIDSLIJNEN?

De afgelopen jaren zijn een groot aantal onderzoeken verschenen over het hoe en wat van maatschappelijke verschillen. De meeste zijn nogal zorgelijk van toon. Analyses van opiniepeilingen en andere statistieken laten zien hoe bevolkingsgroepen steeds verder uiteendrijven. Die polarisatie is nog niet zo groot als vroeger tijdens de verzuiling of momenteel in de VS, maar volgens onderzoeken lijkt het die kant wel op te gaan.

Daarbij wordt in de eerste plaats gewezen op sociale en culturele verschillen in opleidingsniveau, welvaart, welzijn, gezondheid en etnische achtergrond. Deze verschillen nemen op zichzelf niet toe, maar wel de samenhang hiertussen. We zien dus verschillende maatschappelijke groepen. In de tweede plaats zijn er verschillen in opvattingen over inkomensverdeling, individuele vrijheden, globalisering, etnische diversiteit en politiek. Ook die hangen sterk met elkaar samen en vormen verschillende wereldbeelden. Tot slot zijn er verschillen in culturen, manieren van leven, lidmaatschappen en mediaconsumptie. Met deze verschillen ontstaan sociale afstanden, iedere groep met 'ons soort mensen' leeft hier in zijn eigen 'bubbel'. De hokjesgeest viert hoogtij. We zien gescheiden leefwerelden.

Als sociaal-culturele contrasten en verschillende wereldbeelden en leefwerelden met elkaar samenvallen, drijven groepen mensen daadwerkelijk uiteen langs maatschappelijke scheidslijnen. Hoewel de meeste onderzoekers concluderen dat dit nog niet het geval is, spreken ze wel zorgen uit over de toekomst. Omdat die maatschappelijke scheidslijnen samenvallen met verschillen in opleidingsniveau, welvaart en politiek zelfvertrouwen, brengen ze namelijk steeds meer gevoelens van onbehagen en achterstelling met zich mee.

En dat kan gemakkelijk leiden tot maatschappelijke en politieke spanningen.

Problemen voor samenleving en bestuur?

Volgens een recente strategische verkenning van het ministerie van Binnenlandse Zaken zorgen deze ontwikkelingen ervoor dat het draagvlak voor het openbaar bestuur onder druk komt te staan. Voor dat draagvlak is het van belang dat de wil van de gemeenschap weerspiegeld wordt in het overheidsbeleid. Maar dat is lastig als die gemeenschap sterk verdeeld is over wat het wil. Omdat deze verdeeldheid samenvalt met verschillen in politiek zelfvertrouwen, hebben mensen met bepaalde wereldbeelden en leefwerelden het gevoel dat zij geen toegang hebben tot de politieke besluitvorming en dat de overheid niet 'van hen' is. Ook hierdoor neemt de steun voor overheidshandelen af. Uiteindelijk kan dat zorgen voor een minder effectief en efficiënt openbaar bestuur, wat vervolgens het draagvlak hiervoor nog verder verzwakt.

"Iedere groep met 'ons soort mensen' leeft in zijn eigen 'bubbel'. De hokjesgeest viert hoogtij."

MIND

THE GAP

VERBINDEN EN OVERBRUGGEN

Vreemd genoeg is er in alle genoemde studies en rapporten weinig aandacht voor de manier waarop maatschappelijke verschillen, tegenstellingen en scheidslijnen kunnen worden overbrugd. In de tijd van de verzuiling was dat nog redelijk eenvoudig: iedere zuil werd vertegenwoordigd door elites die onderling overlegden over hun belangen en over het landsbelang. Nu is dat anders. De leefwerelden vandaag de dag – met ieder hun eigen wereldbeeld – hebben geen organisaties, kennen geen vertegenwoordigers en al helemaal geen elites. Zeker omdat de tegenstelling tussen 'elite' en 'volk' nu juist een van de nieuwe scheidslijnen is. Voor maatschappelijke verbindingen tussen groepen moeten we dus verder kijken dan klassieke organisaties en hun vertegenwoordigers.

In plaats daarvan is het beter om de aandacht te richten op de ontwikkeling van sociale netwerken. Sociologen maken daarbij een onderscheid tussen verbinden ('bonding') en overbruggen ('bridging'). Verbindingen vormen een groep: familiebanden, werkrelaties, verenigingslidmaatschappen, gezamenlijke interesses of belangen, enzovoort. Die verbindingen kunnen ook online tot stand komen in Facebookgroepen of andere social media. Overbruggingen zijn relaties tussen groepen. Het gaat hier om oppervlakkige contacten tussen mensen met verschillende groepsachtergronden. Soms komt zo'n overbrugging toevallig tot stand op plaatsen waar mensen uit verschillende groepen elkaar ontmoeten, maar soms ook bewust, met het doel om groepen bij elkaar te brengen.

Door het wegvallen van oude verbanden en door individualisering is het verbindend vermogen van de samenleving verzwakt, stellen sociologen. Maar omdat banden die groepen bijeenhouden altijd sterker zijn dan relaties tussen groepen, zijn volgens hen vooral de verminderde mogelijkheden tot overbrugging een probleem. Ook omdat dit kan leiden tot maatschappelijke tegenstellingen, polarisatie en spanningen.

"De leefwerelden vandaag de dag kennen geen vertegenwoordigers en al helemaal geen elites."

BRUGGEN SLAAN IN BRABANT

In deze publicatie gaan we op bezoek bij organisaties die ieder op een eigen manier hun best doen om tegenstellingen te overbruggen: plekken waar mensen uit verschillende leefwerelden met andere wereldbeelden elkaar ontmoeten en waar uit alle verschillen uiteindelijk toch iets gezamenlijks ontstaat. Na het 'Mind the Gap!' van de vorige publicaties, is het credo hier: 'Bridge that Gap!'

Een verkenning van ontmoetingsplekken

We starten bij Omroep Brabant, die zich als publieke omroep ten doel stelt om Brabanders met elkaar te verbinden. Slaagt de omroep in die missie en wat kunnen we daarvan leren? Vervolgens duiken we in het carnavalsleven, om erachter te komen of het klopt dat dit feest maatschappelijke scheidslijnen en tegenstellingen even doet vergeten. Slaagt het carnaval erin mensen uit verschillende leefwerelden bij elkaar te brengen? Hierna bekijken we een aantal projecten van een woningcorporatie, bedoeld om de wijk te ondersteunen door inplaatsing van mensen die een bijdrage kunnen leveren aan die wijk. Helpt dit tegenstellingen te verminderen? Welke nieuwe verbindingen komen hier tot stand? Tot slot verkennen we hoe tegenstellingen worden overbrugd in werk, onderwijs, sport en recreatie. Hiervoor gaan we langs bij een bedrijf, een basisschool, een voetbalclub en een volkstuin die zich op een bijzondere manier inzetten voor het samenbrengen van groepen.

Bij de beschrijving van deze praktijkvoorbeelden letten we niet alleen op het overbruggen van tegenstellingen tussen leeftijdsgroepen of opleidingsniveaus. Er is ook aandacht voor de manier waarop wordt omgegaan met verschillen in culturele achtergrond, vooral omdat dit onderscheid in de eerdere verkenningen minder aan bod kwam. In elk voorbeeld beschrijven we eerst of en hoe een organisatie erin slaagt om bruggen te slaan tussen verschillende leefwerelden. Wie ontmoeten elkaar? Daarna kijken we wat een organisatie daarvoor doet en waarom dat wel of niet tot resultaten leidt. Hoe komen ontmoetingen tot stand en wat is daarvoor nodig?

"Na 'Mind the Gap!'
is nu het credo:
'Bridge that Gap!'"

OMROEP BRABANT AGNES VAN DER STRAATEN

MEDIA

Omroep Brabant wil als nieuwszender Brabanders verbinden met Brabant. Actuele informatie over sport, cultuur en politiek wordt steeds vanuit een Brabants perspectief gezien, waarbij het bijzondere karakter van de provincie voorop staat. De zenderslogan 'Het gevoel van hier' drukt dat ook uit.

De zender trekt meer dan een half miljoen tv-kijkers per dag (540.000) en nog meer bezoekers op internet (650.000). Met zijn aandacht voor de eigenheid van Brabant en Brabanders heeft Omroep Brabant zich de afgelopen 10 jaar ontwikkeld van een wat zakelijke en afstandelijke nieuwszender voor Brabant tot een Brabantse nieuwszender die midden in de Brabantse samenleving staat. Met het benadrukken van de Brabantse identiteit wordt geprobeerd een brug te slaan tussen verschillende groepen in Brabant.

Tegelijkertijd wordt er op de nieuwsredacties en bij de zenderprogrammering ook ingespeeld op de verschillen die er zijn in Brabant. Van oudsher houdt de zender rekening met een regionale spreiding van het nieuws uit Zuidoost-, Noordoost-, Midden- en West-Brabant, maar tegenwoordig let de omroep ook meer op verschillen tussen stad en platteland en grote en middelgrote steden. Verder speelt de zender in op verschillen tussen leeftijdsgroepen, vooral door de inzet van verschillende informatiekanalen. Ouderen luisteren vaker radio; jongeren worden bereikt op plekken waar ze veel actief zijn: op Facebook, Instagram en andere social media. Om erachter te komen wat er in Brabant leeft en speelt, zijn de nieuwsredacteuren van de omroep veel op deze social media te vinden.

Volgens redacteur Agnes van der Straaten kan de omroep op die manier verschillende leefwerelden met elkaar verbinden. "Op social media zie je dat groepen met verschillende interesses, overtuigingen of achtergronden zich terugtrekken op hun eigen terrein, met hun eigen Facebookgroepen. Iedereen leeft zo in z'n eigen 'bubbel'. Door op zo veel mogelijk van die plekken langs te gaan voor nieuws en achtergronden, proberen we die gescheiden werelden met elkaar te verbinden. Of het lukt weten we nog niet zeker, maar het bereik van onze eigen Facebookpagina onder jongeren is in ieder geval erg groot".

Tot slot doet Omroep Brabant zijn best om Brabanders met een migratieachtergrond aan zich te binden. Dat laatste blijkt minder eenvoudig: het is niet makkelijk om mensen uit deze groep zover te krijgen dat ze meewerken aan een uitzending. Misschien omdat mensen met een migratieachtergrond zich meer richten op een gebied dat groter is dan Brabant, maar misschien ook omdat de nadruk op het Brabantse gevoel hen het idee geeft dat de omroep niet voor hen bedoeld is.

CARNAVAL IN UT KIELEGAT, BREDA

PEER DEN OUDEN

VERENIGING

Het carnavalsfeest in Ut Kielegat trekt erg veel mensen uit de stad en ver daarbuiten; bij bijeenkomsten en vieringen in de rest van het jaar draait het vooral om een kleine harde kern van 'gelijkgestemden'.

De groep van fanatieke carnavalisten kom je overal en altijd tegen, ze spelen in muziekkapellen of zijn actief in de carnavalsstichting. Het is een erg breed samengestelde groep, je ziet er heftruckchauffeurs en advocaten. Het lijkt daarom dat rangen en standen er met carnaval niet toe doen en dat iedereen gelijk is, maar de werkelijkheid is anders.

Volgens de vorige carnavalsprins Peer den Ouden (prins Peer d'n Irste) is iedere maatschappelijke groep op een andere manier betrokken bij het carnaval: "De bouwers, die mannen die elk weekend hard werken aan de praalwagens voor de carnavalsoptocht, da's toch een ander slag volk dan bijvoorbeeld de mooi uitgedoste loopgroepen die in de optocht met scherpe grappen de lokale politiek op de hak nemen. Ze doen samen mee aan de optocht, maar ze hebben verder nauwelijks contact." Het verbindend vermogen van carnaval is dus wat minder groot dan vaak wordt verondersteld.

Toch wordt er wel aan gewerkt om het verbindend vermogen te versterken. Met carnavalslessen op basisscholen bijvoorbeeld, waar het thema carnaval wordt geïntegreerd in het onderwijs en de carnavalsprins en zijn gevolg de school bezoekt om uitleg te geven over carnavalstradities. Op die manier wordt geprobeerd om ervoor te zorgen dat het carnaval meer bij jongeren gaat leven, zeker omdat die groep nu wat afhaakt. Verder kan het carnaval zo tegelijkertijd onder de aandacht worden gebracht van kinderen met een migrantenachtergrond, een groep die nu nog afwezig is in het carnaval. "Het valt me op dat Marokkaanse of Turkse kinderen erg geïnteresseerd zijn, ze willen alles weten over carnaval. Maar tegelijkertijd zie je ook een reserve om het te gaan vieren. De carnavalscultuur staat toch ver van de cultuur van hun ouders. Toch zag ik laatst een Marokkaans meisje dat op mijn uitnodiging meeliep met de kinderoptocht; hopelijk is dat een eerste begin."

MIND

THE GAP

WONINGCORPORATIE SINT TRUDO, EINDHOVEN THOM AUSSEMS

WIJK

Sint Trudo viert dit jaar haar 100-jarig bestaan als woningcorporatie. De corporatie verhuurt bijna 5000 woningen in verschillende wijken in Eindhoven. Onder het motto ‘Supporting People’ staat bij Sint Trudo het ondersteunen van mensen centraal, waarbij verder wordt gekeken dan alleen huisvesting.

Een spraakmakend voorbeeld van de werkwijze van Sint Trudo is het inplaatsingsproject in Woensel-West. Om te voorkomen dat maatschappelijke achterstanden zich in deze wijk concentreren, is de vrije verhuur van vrijkomende woningen hier stopgezet. In plaats daarvan worden woningen toegewezen aan mensen die een maatschappelijke bijdrage kunnen en willen leveren aan de wijk. Daarbij moet je denken aan zaken als kinderopvang, het begeleiden van startende ondernemers of het geven van taallessen. Een groep Fontys-studenten kreeg met korting woonruimte in ruil voor het verzorgen van huiswerkbegeleiding aan lagereschoolleerlingen en brugklassers. Andere ingeplaatste huurders zijn samen met ondernemers een Knutselexpeditie gestart voor kinderen uit de wijk. Hiermee zijn verschillende groepen die iets voor elkaar kunnen betekenen aan elkaar gekoppeld: hoogopgeleiden, laagopgeleiden, studenten, kinderen met een migratieachtergrond, enzovoorts.

De inplaatsing heeft voor een positieve dynamiek in de wijk gezorgd. De lokale basisschool bijvoorbeeld, die eerst nog een vernietigend rapport van de onderwijsinspectie kreeg, heeft momenteel een van de hoogste Cito-scores van Eindhoven. Sint Trudo-directeur Thom Aussems: “Mij valt op dat ambtenaren zich te veel opsluiten in de bureaucratie en te weinig verbinding zoeken met de mensen waar het om gaat. Aan de andere kant, en ook daardoor, hebben inwoners in achterstandswijken steeds minder vertrouwen in de overheid. Overheid en inwoners komen hierdoor steeds verder van elkaar af te staan. Ik merk dat we als maatschappelijke instelling door beiden worden vertrouwd, waardoor we veel kunnen betekenen bij het aanpakken van maatschappelijke problemen.” Je kan dus zeggen dat Sint Trudo op deze manier ook (bestuurlijke) elites met wijkbewoners verbindt. Sint Trudo werkt ook in andere wijken samen met groepen bewoners, vrijwilligers en bedrijven aan de aanpak van sociale problemen zoals werkloosheid, taalachterstanden en laaggeletterdheid.

SCHOONMAAKBEDRIJF ASITO RON STEENKUIJL

WERK

Asito is een groot Nederlands schoonmaakbedrijf. In Brabant heeft het vestigingen in 's-Hertogenbosch, Eindhoven en Tilburg. Er werken ongeveer 10.000 mensen van meer dan 100 verschillende nationaliteiten. Culturele verscheidenheid staat centraal bij Asito: het bedrijf besteedt veel aandacht aan diversiteit en inclusiviteit vanuit de overtuiging dat een organisatie succesvoller wordt door de uitwisseling van verschillende achtergronden, culturen, overtuigingen en ideeën.

Asito gaat uit van van *'De kracht van kleur'*. De ontwikkeling van deze bedrijfsfilosofie begon met het organiseren van een integratiediner, om elkaars culturen beter te leren kennen. Dat was de eerste keer in 2011 meteen al een groot succes: bijna een derde van alle medewerkers deed mee. Veel mensen kwamen in traditionele klederdracht uit hun land van herkomst en namen soms zelfs muziekinstrumenten mee. Het verschil werd gevierd. Dat is als uitgangspunt gebruikt voor het vernieuwen van de missie, de visie en de kernwaarden van Asito.

Diversiteit en inclusiviteit staat sinds die tijd centraal bij werving, selectie en opleiding in het bedrijf. Om de kennis hierover verder te ontwikkelen, heeft Asito het Nationaal Integratiefonds opgericht. Het fonds financiert onderzoek naar de werkzame ingrediënten van succesvol integratiebeleid op de werkvloer. Ook andere organisaties, zoals de Nationale Politie, doen mee in dit onderzoek. Het integratiediner, waar het allemaal mee begon, is inmiddels uitgegroeid tot een Nationaal Integratiediner, waaraan ook andere bedrijven deelnemen. Samen met medewerkers van supermarkt Dirk van den Broek wordt straks op maar liefst 100.000 deelnemers gerekend.

Asito maakt deel uit van de ADG dienstengroep en is een van de 10 grootste werkgevers in Nederland. Ook daar staat diversiteit en inclusiviteit centraal. Asito-directielid Ron Steenkuijl: "Er dreigt een kloof te ontstaan tussen hoog- en laagopgeleiden, tussen mensen met en zonder immigratie-achtergrond en tussen de elite en de rest. Het bedrijfsleven moet zich dat aantrekken." In het kader hiervan is de ADG dienstengroep onlangs gestart met het programma 'De wil'. De wens is samen met andere bedrijven en instellingen burgerkracht te ontwikkelen als het gaat om de aanpak van maatschappelijke vraagstukken. Een voorbeeld hiervan is het initiatief FIKKS: dat verbindt gemeenten, bedrijven en vrijwilligers met gezinnen die problematische schulden hebben.

MIND

THE GAP

BASISSCHOOL DE WESTWIJZER, HELMOND

IRENE VERBEET

SCHOOL

In het hart van Helmond-West ligt basisschool De Westwijzer. Het is een zogenaamde brede school met onderwijs, kinderopvang, peuterspeelzaal, consultatiebureau, sociaal wijkteam en buurthuis onder één dak. De basisschool verzorgt onderwijs voor ruim 200 kinderen met een diverse achtergrond. Veel kinderen op school hebben Poolse, Syrische, Turkse of Marokkaanse ouders.

Voor kinderen met een taalachterstand heeft de school een aparte topklas en een taalwerkklas. Kinderen lunchen op school met hulp van senioren en andere vrijwilligers uit de wijk. Jong en oud worden zo met elkaar verbonden. Ouders zijn op verschillende manieren betrokken, bijvoorbeeld via de Ouderkamer die samen met de welzijnsstichting activiteiten voor ouders organiseert. In het begin werden hier vooral inhoudelijke thema's besproken, zoals opvoedproblemen, bedplassen of het omgaan met social media. Omdat de animo hiervoor tegenviel, ligt in de bijeenkomsten nu meer het accent op ontspannende activiteiten zoals bloemschikken of koken. Met succes: er wordt een veel grotere en meer gemêleerde groep ouders mee bereikt. Voor school-directeur Irene Verbeet was dit een belangrijke les. "Ga niet praten over problemen, maar ga samen leuke dingen doen. Zo ontstaat verbinding."

De school profileert zich als 'Gezonde taalschool', met extra aandacht voor gezond eten en sport (gezond), extra inzet op het leren van het Nederlands (taal) en door het stimuleren van respectvolle taal en omgangsvormen (gezonde taal). Dit komt het meest duidelijk tot uiting in het onderwijsprogramma 'de vreedzame school', waarin kinderen sociale vaardigheden en democratisch burgerschap krijgen bijgebracht. "Kinderen leren het verschil kennen tussen conflicten, meningsverschillen en ruzies. Ze ontwikkelen hierdoor een gemeenschappelijke taal die ze helpt op een vreedzame manier conflicten op te lossen". Die gemeenschappelijke taal maakt het voor kinderen gemakkelijker om met culturele verschillen om te gaan. De spelregels en begrippen van 'de vreedzame school' zijn immers voor iedereen gelijk. Kinderen uit de hogere groepen kunnen in aanmerking komen voor een opleiding tot mediator, die bemiddelt bij ruzies op het schoolplein. De methodiek wordt onder de noemer 'vreedzame wijk' ook toegepast in de wijk, in speeltuinen of tijdens buurtvergaderingen. Het 'vreedzame school'-concept is in Utrecht ontwikkeld en wordt door meerdere scholen in Nederland en hun omliggende wijken toegepast. Opvallend is dat het door de Federatie Helmondse ondernemersverenigingen naar Helmond is gehaald, als antwoord op toenemende maatschappelijke agressie naar aanleiding van een incident met een Helmondse voetbalclub.

VOETBALCLUB LONGA, TILBURG

SJAAK COX

SPORT

Sportvereniging LONGA (Lichaams Ontwikkeling Na Gedane Arbeid) kent een lange geschiedenis in Tilburg. Ontstaan in 1920 als een bedrijfssportvereniging voor bankemployés van de Tilburgse Hanzebank, ontwikkelde de vereniging zich in een paar jaar tot een voetbalvereniging voor een breder publiek.

De club wist snel na zijn oprichting door te dringen tot het hoogste niveau van de KNVB (toen nog NVB geheten) en won in 1926 de beker. Tussen 1954 en 1964 speelde de club betaald voetbal. Door deze historie kent de club nog steeds een erg prestatiegerichte cultuur. LONGA voetbalt momenteel met 7 mannenteams, een vrouwen team en 14 jeugdelftallen. De elftallen kennen een erg diverse samenstelling met veel leden die een Turkse, Marokkaanse, Surinaamse of andere migratieachtergrond hebben. Dat geldt ook voor de meisjeselftallen.

LONGA heeft de culturele diversiteit van de club hoog in het vaandel staan en doet zijn best om voetballers en vrijwilligers met verschillende achtergronden aan de club te binden. De slogan *'We are black, we are white'* slaat daarom niet meer alleen op de clubkleuren. LONGA onderscheidt zich op dit punt van de meeste andere Tilburgse clubs. Sterker nog, bestuurslid Sjaak Cox ziet juist een steeds grotere afstand ontstaan richting witte en zwarte clubs: "Door onze lange traditie en onze prestatiegerichtheid zijn we beter in staat om mensen met verschillende achtergronden te verbinden. Het maakt voor ons niet uit waar je vandaan komt, als je maar goed kan voetballen. Mensen waarvan ik weet dat ze PVV stemmen staan hier hard te juichen voor een Marokkaanse Tilburger die scoort voor LONGA. Bij clubs waar het accent meer ligt op gezelligheid en ontspanning, zie je toch dat mensen met dezelfde achtergrond vooral elkaar opzoeken en daarmee anderen uitsluiten." Het bestuur en het kader bestaan uit mensen die in het dagelijks leven metselaar, metaalbewerker of leraar zijn, en waarvan de etnische achtergrond totaal verschillend is.

**VOLKSTUIN DE GRAAFSE AKKER,
'S-HERTOGENBOSCH**
SOPHIE GRUIJTERS

INITIATIEF

Eigenlijk is De Graafse Akker helemaal geen volkstuin. Het terrein heeft maar een paar omheinde percelen die door individuele mensen worden onderhouden, het grootste deel is een gemeenschappelijke akker.

De akker is ontgonnen door een groepje jonge studenten en kunstenaars die na het snoeien van struikgewas ontdekten dat hun kraakpand grensde aan een groot braakliggend terrein. Ze wisten bewoners van het naastgelegen flatgebouw te interesseren om mee te tuinieren en zo het terrein verder tot ontwikkeling te brengen. Deze groep vormt samen met anderen nu een harde kern van ongeveer 50 mensen die de akker beheert. Het terrein bleek eigendom van een woningcorporatie en van een projectontwikkelaar die het gebruik van de akker nu ondersteunen. Het is een open ruimte waar veel kan en veel gebeurt. Initiatiefnemer Sophie Gruijters: "We bieden letterlijk ruimte, waarmee we actieve en creatieve mensen uitdagen om met elkaar op ontdekkingstocht te gaan. Er worden ideeën bedacht en uitgetoetst die ook mogen mislukken, zodat we er samen van leren."

Er worden groenten verbouwd en fruitbomen geteeld. Een groepje mensen plant er oude kerstbomen, in de hoop dat ze verder wortelschieten. Kunstenaars die een bestemming zochten voor de kunstwerken die ze maakten voor de Bosch Parade (een drijvende optocht geïnspireerd door Jeroen Bosch), hebben deze hier geplaatst. Kinderen, die er na school of in het weekend spelen, gebruiken de kunstwerken als speeltoestellen. De akker ligt tussen een volkswijk en een chiquere buurt en wordt gebruikt door bewoners uit beide buurten. "De enige regel hier is dat je de natuur en anderen geen schade toebrengt. Verder verlangen we dat je geeft en neemt: we tuinieren en oogsten samen". Naast de akker ligt een opvangtehuis voor verslaafden; ook zij komen er soms voor een wandeling. Op De Graafse Akker wordt jaarlijks een kindervakantie-week georganiseerd en een oogstfeest voor de buurt. De groenten komen van de akker, de naastgelegen supermarkt zorgt voor de rest. Inmiddels zijn ongeveer 200 buurtbewoners op verschillende manieren betrokken bij De Graafse Akker, bijna de helft levert als 'makker van de akker' een financiële bijdrage.

DE KLEURRIJKE KUNST VAN HET OVERBRUGGEN

MIND

THE GAP

LESSEN IN BRUGGEN SLAAN

De besproken voorbeelden laten zien dat er nog steeds ontmoetingsplekken zijn voor mensen die elkaar normaal niet zo snel treffen. Ontmoetingen tussen mensen met uiteenlopende opvattingen, tussen mensen met een andere etnische achtergrond, tussen verschillende opleidingsniveaus en tussen jongeren en ouderen. Helemaal vanzelf gaat dat niet: het gevaar van tegenstellingen, conflicten en maatschappelijke segregatie ligt steeds op de loer. Toch zijn Omroep Brabant, carnaval in Ut Kielegat, woningcorporatie Sint Trudo, schoonmaakbedrijf Asito, basisschool De Westwijzer, voetbalclub LONGA en volkstuin De Graafse Akker er elk op een eigen manier in geslaagd om groepen met elkaar in contact te brengen die anders in gescheiden werelden zouden leven. Uit hun ervaringen zijn een aantal gezamenlijke lessen af te leiden voor eigentijdse verbindingen. De eerste drie lessen zijn gericht op de middelen die nodig zijn om bruggen te slaan tussen verschillende groepen. De laatste zes lessen gaan over manieren waarop tegenstellingen tussen groepen kunnen worden overbrugd.

STEL VERBINDING CENTRAAL IN DE VISIE VAN DE ORGANISATIE

LES

1

Om overbrugging tussen groepen tot stand te brengen, is het belangrijk om ervoor te zorgen dat deze ambitie centraal staat in het functioneren van de organisatie en dat die ambitie breed wordt uitgedragen. Het slaan van bruggen gaat zoals gezegd niet vanzelf; het kost veel moeite en inspanningen om mensen bij elkaar te brengen die geneigd zijn zich in hun eigen leefwereld terug te trekken. Om die inspanningen te kunnen leveren is het nodig dat iedereen weet dat dit een centraal doel van de organisatie is. Motto's en slogans helpen daarbij, zoals 'Het gevoel van hier' van Omroep Brabant, 'We are black, we are white' van LONGA, 'Supporting People' van Sint Trudo, de 'vreedzame school' van de Westwijzer of 'De kracht van kleur' bij Asito.

SAMENWERKING MAAKT OVERBRUGGINGEN RIJKER EN STERKER

LES

2

Het slaan van bruggen gaat gemakkelijker als er wordt samengewerkt. Niet alleen omdat samenwerkingspartners weer eigen contacten hebben die nieuwe verbindingen en overbruggingen mogelijk maken, maar ook omdat ze de inspanningen om mensen bij elkaar te brengen wat kunnen verlichten. In het voorbeeld van basisschool De Westwijzer maken welzijns- en buurtorganisaties het mede mogelijk dat ouderen uit de wijk de lunch voor kinderen verzorgen en dat er activiteiten voor ouders worden georganiseerd. Dankzij inzet van het plaatselijke bedrijfsleven kon De Westwijzer het 'vreedzame school'-programma ontwikkelen. Sint Trudo werkt samen met gemeente, bedrijven, instellingen en buurtorganisaties bij de aanpak van maatschappelijke problemen. Asito organiseert samen met andere bedrijven het Nationaal Integratiediner en werkt met overheden en instellingen aan burgerkracht en de aanpak van maatschappelijke vraagstukken.

URGENTIEBESEF BIJ ELITES HELPT BIJ HET BRUGGENBOUWEN

LES

3

Hoewel de tegenstelling tussen elites en de rest een belangrijke scheidslijn in de samenleving vormt, blijken elites een grote rol te kunnen spelen bij het overbruggen van andere maatschappelijke tegenstellingen. Een combinatie van verantwoordelijkheidsbesef en welbegrepen eigenbelang zorgt ervoor dat ze zich het ontstaan van maatschappelijke polarisatie aantrekken en middelen beschikbaar stellen om dat aan te pakken. Zoals bijvoorbeeld de Helmondse ondernemers die zich zorgen maakten over toenemende agressie en maatschappelijke spanningen en het lesprogramma 'de vreedzame school' hielpen mogelijk te maken op basisschool De Westwijzer. Andere voorbeelden zijn het bestuur van Sint Trudo dat verantwoordelijkheid nam voor het wegnemen van maatschappelijke achterstanden, of de directie van Asito die het ontstaan van maatschappelijke polarisatie als probleem zag.

ACTIEF UITNODIGEN HELPT MENSEN OVER EEN DREMPEL

LES

4

Een open en uitnodigende houding helpt bij het bijeenbrengen van mensen uit verschillende werelden. Het meest treffende voorbeeld hiervan komt van De Graafse Akker, waar inwoners uit de wijk door jonge studenten en kunstenaars werden uitgenodigd om samen een braakliggend terrein te ontginnen. De gezamenlijke akker die daardoor is ontstaan, geeft vervolgens letterlijk ruimte aan buurtbewoners van verschillende pluimage om er samen activiteiten te ondernemen. Ook de uitnodiging van prins Peer d'n Irste aan kinderen met een migratieachtergrond om mee te doen aan de carnavalsoptocht of de uitnodiging van Asito om op een integratiediner elkaars keukens en culturen te leren kennen, laten zien hoe belangrijk een actieve uitnodiging kan zijn. Het helpt mensen over een drempel om elkaar te ontmoeten.

MIND

THE GAP

OM TEGENSTELLINGEN TE OVERBRUGGEN MOETEN ACHTERSTANDEN WORDEN WEGGENOMEN

LES

5

Achterstanden in taal, onderwijs, werk en inkomen vergroten en verdiepen maatschappelijke tegenstellingen. Het belemmert mensen om mee te doen in de samenleving en verkleint hun sociale omgeving. Het wegnemen van deze achterstanden is daarom een voorwaarde voor het kunnen leggen van verbindingen. Om die reden focust De Westwijzer zich op het wegnemen van taalachterstanden, pakt Sint Trudo onderwijs- en andere achterstanden aan en werkt Asito bij gezinnen aan het wegnemen van problematische schulden.

IN HET DOEN ONTSTAAT VERBINDING

LES

6

Een belangrijke les die uit veel voorbeelden kan worden getrokken, is dat een focus op activiteiten mensen kan samenbrengen. Als er wordt gesproken, gediscussieerd of gewoon gezellig wordt gekletst, zorgen verschillen in taal, opleiding en cultuur vaak voor hindernissen. Die hindernissen verdwijnen als er activiteiten worden ondernomen die mensen leuk vinden. Dat werd het meest duidelijk bij de ouderraad van basisschool De Westwijzer: praten over opvoedingsproblemen wist betrekkelijk weinig mensen te binden, terwijl het organiseren van activiteiten meteen een brede groep ouders wist te trekken. Bij voetbalclub LONGA verbindt de focus op topvoetbal mensen met verschillende achtergronden, bij De Graafse Akker is dat de gezamenlijke passie voor tuinieren. En bij Asito is dat in de eerste plaats het samen werken, maar natuurlijk ook het samen koken en eten bij het integratiediner.

WEDERKERIGHEID NEEMT TEGENSTELLINGEN WEG

LES

7

Economische denkers als Adam Smith of David Ricardo gingen ervan uit dat internationale vrijhandel zorgt voor begrip tussen volkeren en uiteindelijk tot wereldvrede. In veel van de voorbeelden in deze verkenning zien we dat op kleinere schaal terug: 'voor wat hoort wat'–ruilrelaties zorgen ervoor dat groepen uit gescheiden leefwerelden bij elkaar gebracht worden. Het duidelijkste voorbeeld hiervan is het inplaatsingsbeleid van Sint Trudo in Woensel-West, waar je pas een woning krijgt toegewezen als je wat wil betekenen voor de wijk, zoals studenten die goedkope woonruimte krijgen in ruil voor het geven van bijlessen. Ook bij De Graafse Akker staat het geven en nemen centraal: wie de akker gebruikt moet ook wat terugdoen. Met het organiseren van wederkerigheid ontstaat een ander speelveld waarin verschillen in opvattingen of culturele achtergrond er ineens minder toe doen. Bovendien kan het mensen verleiden om zich te verbinden met mensen die ze normaal niet zouden opzoeken.

SPELREGELS EN EEN GEMEENSCHAPPELIJKE TAAL HELPEN VERSCHILLEN TE OVERBRUGGEN

LES

8

Een les die in het verlengde van de vorige ligt, gaat over het ontwikkelen van spelregels en een gemeenschappelijke taal. Mensen met verschillende wereldbeelden uit verschillende leefwerelden hebben andere opvattingen en belangen en spreken ieder een eigen 'taal'. Het ontwikkelen van leefregels en gezamenlijke begrippen helpt om met die verschillen om te gaan. Het meest sprekende voorbeeld is het 'vreedzame school'-programma op basisschool De Westwijzer, waar leerlingen met verschillende culturele achtergronden het verschil leren kennen tussen conflicten, meningsverschillen en ruzies. Ook bij schoonmaakbedrijf Asito wordt in opleiding, werving en selectie veel aandacht besteed aan het kunnen omgaan met diversiteit.

EEN GEMEENSCHAPPELIJKE IDENTITEIT VERBINDT MAAR KAN OOK UITSLUITEN

LES

9

Een gemeenschappelijke identiteit, het gevoel ergens bij te horen, is misschien wel de krachtigste manier om maatschappelijke kloven te dichten. In plaats van zakelijke of oppervlakkige contacten tussen groepen (hiervoor aangeduid als overbruggingen) ontstaat een nieuwe groep met mensen uit verschillende groepen (verbinding). De werkkleding van Asito en andere uitingen van zijn *corporate identity* verschaffen de medewerkers een gemeenschappelijke identiteit, en datzelfde geldt voor het clubtenuue van LONGA. De verbindingen die hier worden gelegd zijn betrekkelijk open: iedereen die aan bepaalde kwalificaties voldoet kan bij Asito werken of bij LONGA voetballen. Dat geldt veel minder voor gezamenlijke identiteiten die verbonden zijn met cultuur en traditie. Wie zich geen onderdeel voelt van die cultuur of traditie, zal zich snel buitengesloten voelen. Om die reden zagen we dat Omroep Brabant met zijn 'gevoel van Brabant' moeite heeft om Brabanders met een migratieachtergrond aan zich te binden, en datzelfde geldt nog meer voor de tradities van het carnaval. Om culturele verschillen te overbruggen is het dus nodig dat tradities en culturen zich openstellen en vernieuwen.

TOT SLOT

We begonnen deze verkenning met de vaststelling dat de hokjesgeest in Brabant goed wordt gesymboliseerd door het Brabants bont met zijn veelheid aan kleine rood-witte vakken. De voorbeelden in deze verkenning laten zien dat er tussen die vakken toch samenhang bestaat: door wat moeite te doen wapperen ze samen op één vlag. Zoals blijkt is de belangrijkste voorwaarde hiervoor dat we ons niet neerleggen bij het verder uit elkaar groeien van verschillende maatschappelijke groepen. Met inzet, aandacht en gevoel voor verschillen kan worden voorkomen dat mensen met uiteenlopende achtergronden zich terugtrekken in hun eigen leefwereld. Maatschappelijke en politieke spanningen kunnen zo in de kiem worden gesmoord. De voorbeelden laten zien hoe eigentijdse maatschappelijke verbindingen worden gelegd en hoe stevige bruggen kunnen worden geslagen. De lessen die hieruit zijn getrokken geven daarvoor een eerste leidraad.

MIND

THE GAP

GEBRUIKTE LITERATUUR

Kevin Deegan-Krause, New Dimensions of Political Cleavage. In: R.J. Dalton en H.-D. Klingemann (red.), *Oxford Handbook of Political Behaviour*. Oxford: Oxford University Press, 2007, (pg. 538-556).

Mark Elchardus, Onderwijs als (nieuwe) sociale scheidslijn. In: *De sociale klasse voorbij: over nieuwe scheidingslijnen in de samenleving*. Den Haag: Ministerie van BZK, 2012 (pg. 35-84).

Nicole B. Ellison, Charles Steinfield, Cliff Lampe, 'Connection strategies: Social capital implications of Facebook-enabled communication practices'. In: *New Media & Society*, 13 (6), 2011, (pg. 873 – 892).

Mark Granovetter. 'The strength of weak ties'. In: *American Journal of Sociology*, 78 (6), 1973 (pg. 1360-1380).

Wouter Poortinga, 'Community resilience and health: The role of bonding, bridging, and linking aspects of social capital'. In: *Health & Place*, 18 (2), 2012 (pg. 286-295).

Boudewijn Steur, Ellen van Doorne en Thomas Zandstra, *Maatschappelijk onbehagen en het openbaar bestuur* (strategische verkenning 1), Ministerie van BZK, 2017.

Over de auteur

Prof. dr. Marcel Boogers is politicoloog en bestuurskundige. Een van de vragen die hem bezighoudt is hoe de overheid kan inspelen op de veranderde manier waarop de samenleving zich organiseert. Hij is hoogleraar Innovatie en Regionaal Bestuur aan de Universiteit Twente en senior-adviseur bij BMC| advies. Voor deze publicatie is hij op bezoek gegaan bij organisaties die ieder op hun eigen manier hun best doen om scheidslijnen te overbruggen.

Geïnterviewden

Marcel Boogers sprak met Sjaak Cox (LONGA, Tilburg), Irene Verbeet (Basisschool de Westwijzer, Helmond), Peer den Ouden (Carnaval Ut Kielegat, Breda), Sophie Gruijters (De Graafse Akker, Den Bosch), Ron Steenkuijl (Asito), Thom Aussems (Sint Trudo, Eindhoven) en Agnes van der Straaten (Omroep Brabant).

Meer lezen?

In de verkenning 'Mind the Gap!' verschenen eerder:

- #1 Brabants Mozaïek, politieke scheidslijnen op de kaart door Josse de Voogd
- #2 Terugblik bijeenkomst Mind the Gap! 22 september 2016
- #3 Zoek de verschillen door Atlas voor Gemeenten
- #4 Terugblik Vooruitdenkerslezing 'Ongelijk, maar fair' 24 november 2016
- #5 Biodivers Brabant: een reisgids voor de beleidsmaker door Isis Boot en Anne van Strien

Deze uitgaves zijn te lezen en te downloaden op www.brabantkennis.nl.

COLOFON

Dit is een product als onderdeel van de verkenning 'Mind the Gap!' van BrabantKennis.

Auteur: Marcel Boogers

Projectleiding: Heidi Buijtsels (Stroomkracht)

Redactie: Silvia de Caluwé (De Caluwé Tekst)

Eindredactie: BrabantKennis

Vormgeving: Scherpontwerp

Fotografie: Marc Bolsius

Druk: Wilco Art Books

BrabantKennis verkent op eigen wijze de toekomst van Brabant: onafhankelijk, nieuwsgierig en vernieuwend in vorm. We prikkelen tot nadenken en houden Brabant scherp. Wij observeren, confronteren en inspireren, en dat doen we door trends te spotten, toekomstbeelden te schetsen en nieuwe perspectieven te bieden. Vind ons op www.brabantkennis.nl of op Twitter [@brabantkennis](https://twitter.com/brabantkennis) en volg ons op Facebook, LinkedIn en Youtube.

Uitgave BrabantKennis,
april 2017

De uitspraak 'Mind the Gap!' wordt in de Londense metro gebruikt om reizigers te waarschuwen voor het te overbruggen gat tussen treinstel en perron. Het is een perfecte metafoor voor een verkenning naar verschillen in de Brabantse samenleving. Wat betekenen de groeiende verschillen in opleidingsniveau, inkomen, de plekken waar mensen wonen en de waarden die ze belangrijk vinden? En wat kunnen we doen om deze verschillen te overbruggen?